

NCD
SYMPOSIUM

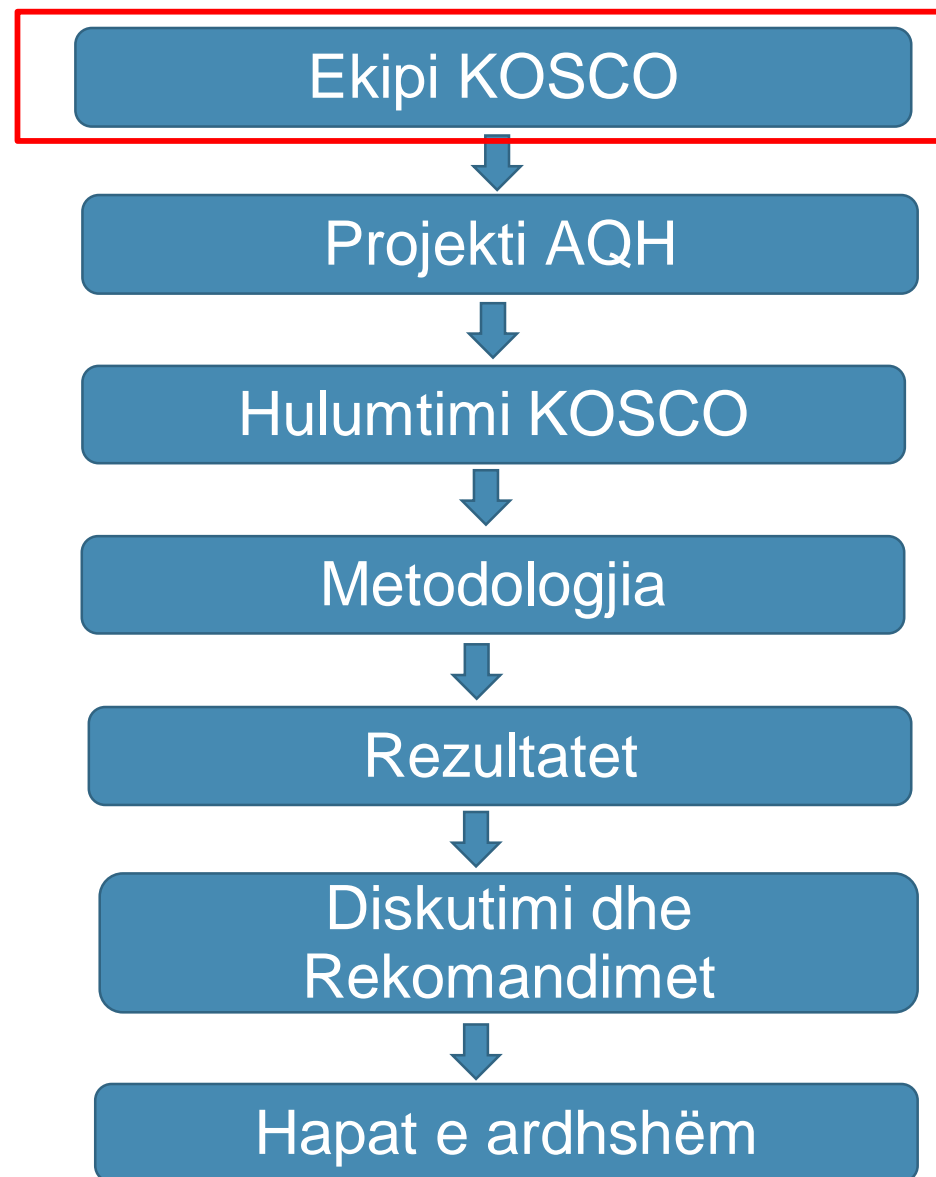
Kohorta e Sëmundjeve Kronike Jo-ngjitëse në Kosovë

(Hulumtimi KOSCO)

Ariana Bytyci Katanolli, PhD

2023

Përmbajtja

Ekipi KOSCO në Zvicër

Prof. Nicole Probst-Hensch

Epidemiology and Public Health
Swiss TPH

Dr. Jana Gerold

Project Leader: AQH & IHS projects
Swiss TPH

Dr. Katrina Obas

Scientific collaborator
University Hospital Zürich

Dr. Manfred Zahorka

Senior Manager project development
Optimedis AG, Hamburg

Ekipi KOSCO në Kosovë

Dr. Qamile Ramadani
Deputy Team Leader
AQH project

Nicu Fota, MPH
Team Leader
AQH Project

Prof. Dr. Naim Jerliu
Professor
NIPH, University of Prishtina

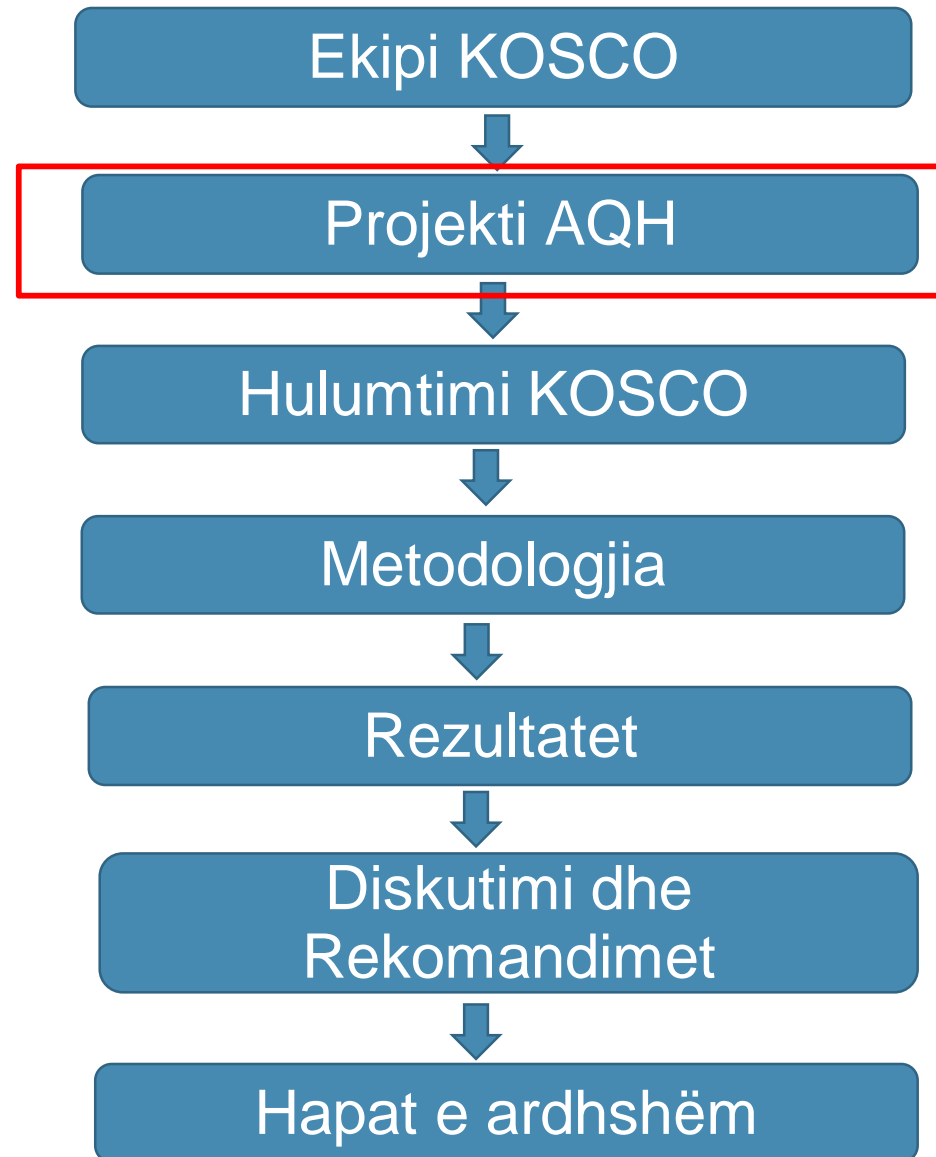
Dr. Ariana Bytyci-Katanolli
Scientific Research Consultant
AQH project

Infermieret e studimit:

- Selvete Zyberaj
- Arizona Igrishta
- Arizona Krasniqi
- Artina Igrishta
- Gjylferije Hasku
- Branislava Grbic

Përmbajtja

Projekti AQH

- Qëllimi:
  - Përmirësimi i KPSH në sektorin publik
- Fokusi në SKJ
- Zbatimi i aktiviteteve të ndryshme:
  - Ngritja e kapacitetit të stafit mjekësor dhe menaxherial
  - Përmirësimi i infrastrukturës në KPSH
  - Zbatimi i hulumtimeve shkencore
  - Etj.....

Aktivitetet e Projektit AQH

- Fushatat për edukim shëndetësor

- Sesionet edukative për komunitetin

- Karvanet shëndetësore 'PërSHENDETje'

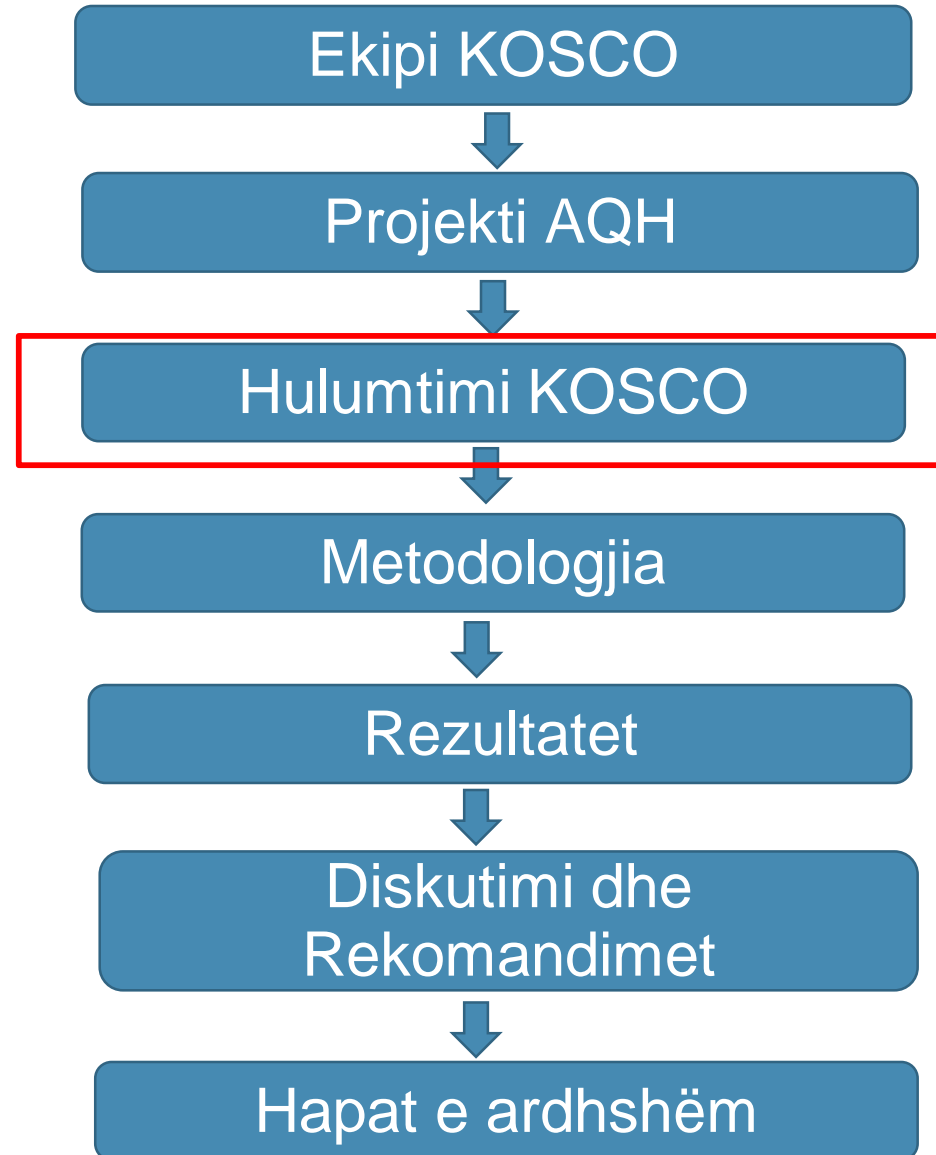
Këshillimi motivues në KPSH

- Infermieret → Ofrojnë këshillim motivues për ndryshimin e stilit të jetesës në KPSH-së

Përmbajtja

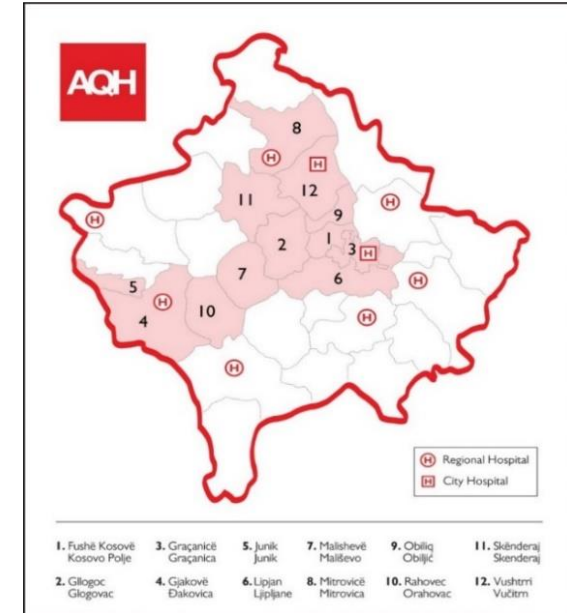

- Hulumtimi KOSCO është themeluar në Mars 2019
- Gjenerimi i të dhënave epidemiologjike për parandalimin dhe kontrollin e SKJ

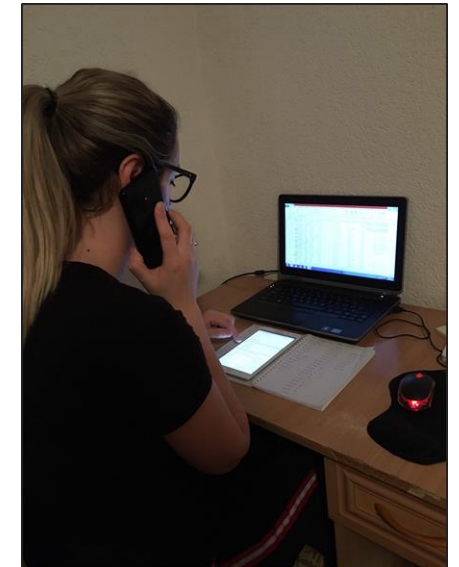
- **Rekrutimi i pjesëmarrësve gjatë vitit 2019:**

- QKMF-të e 12 Komunave të Kosovës
- > 40 vjeç
- n=1011

- **Mbledhja e të dhënave bëhet:**

- Çdo 6 muaj
- Fizikisht
- Përmes telefonit

- Vendi → QKMF-të
- Pyetësi plotësohet përmes **Tabletave (ODK)**
- **Matjet klinike:**
  - Tensioni i gjakut
  - HbA1c
  - Pesha
  - Gjatësia
  - Peak flow (funksioni i mushkërive)
  - Perimetri i belit / ijeve / qafës

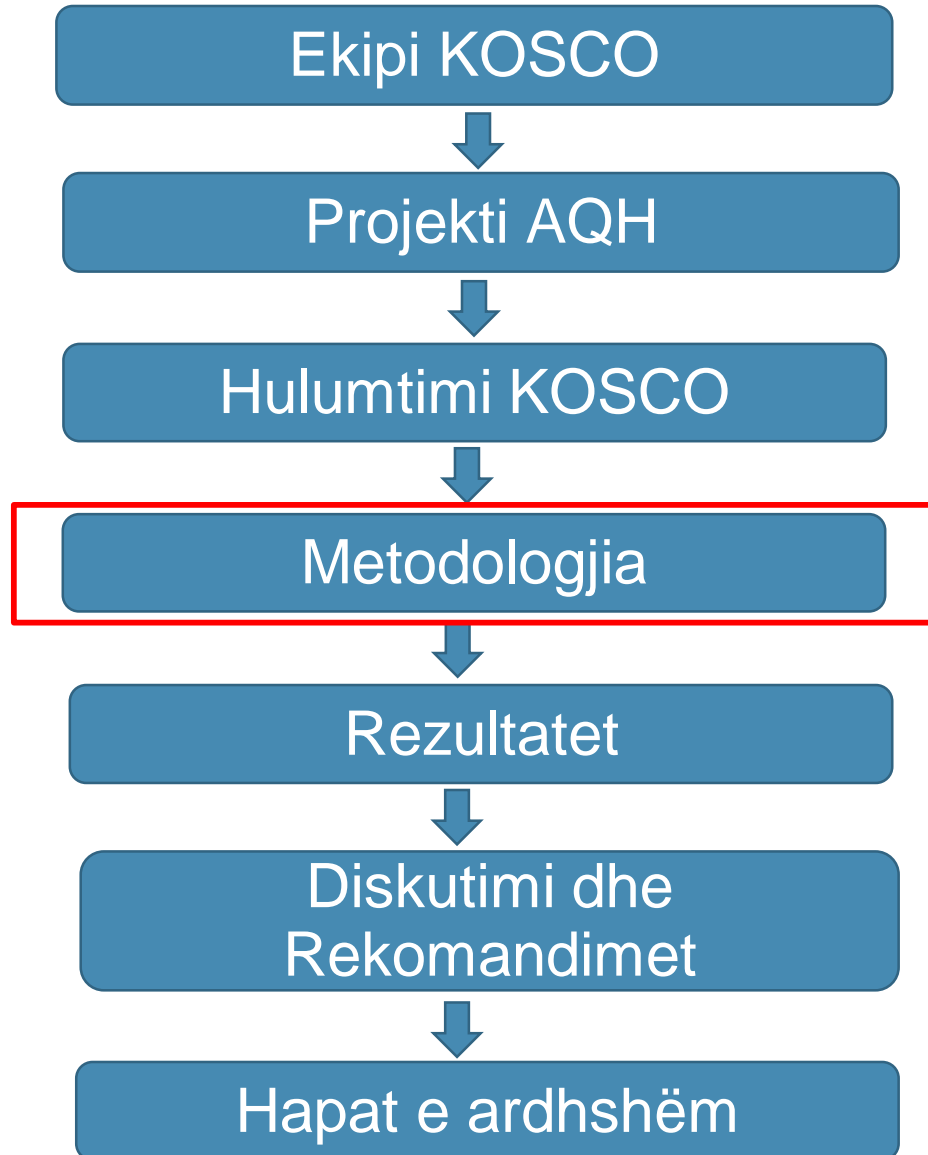

Mbledhja e të dhënave- Përmes telefonit

- Vendi → dhomë private
- Pyetësi plotësohet përmes **Tabletave**
- Pyetësi → Më i shkurtër

Përmbajtja

Metodologjia Kuantitative:

(Hulumtimi KOSCO)

Vlerësimi longitudinal:

- Fazat e ndryshimit të sjelljes shëndetësore
- Aktiviteti fizik, ushqyeshmëria
- Matja klinike (BMI)

Vlerësimi në **nivel individual**

Metodologjia Kualitative:

(Intervistat-'In-depth interviews)

Të kuptohen:

- Përvojat
- Përceptimet

} Kundrejt seancave të këshillimit motivues

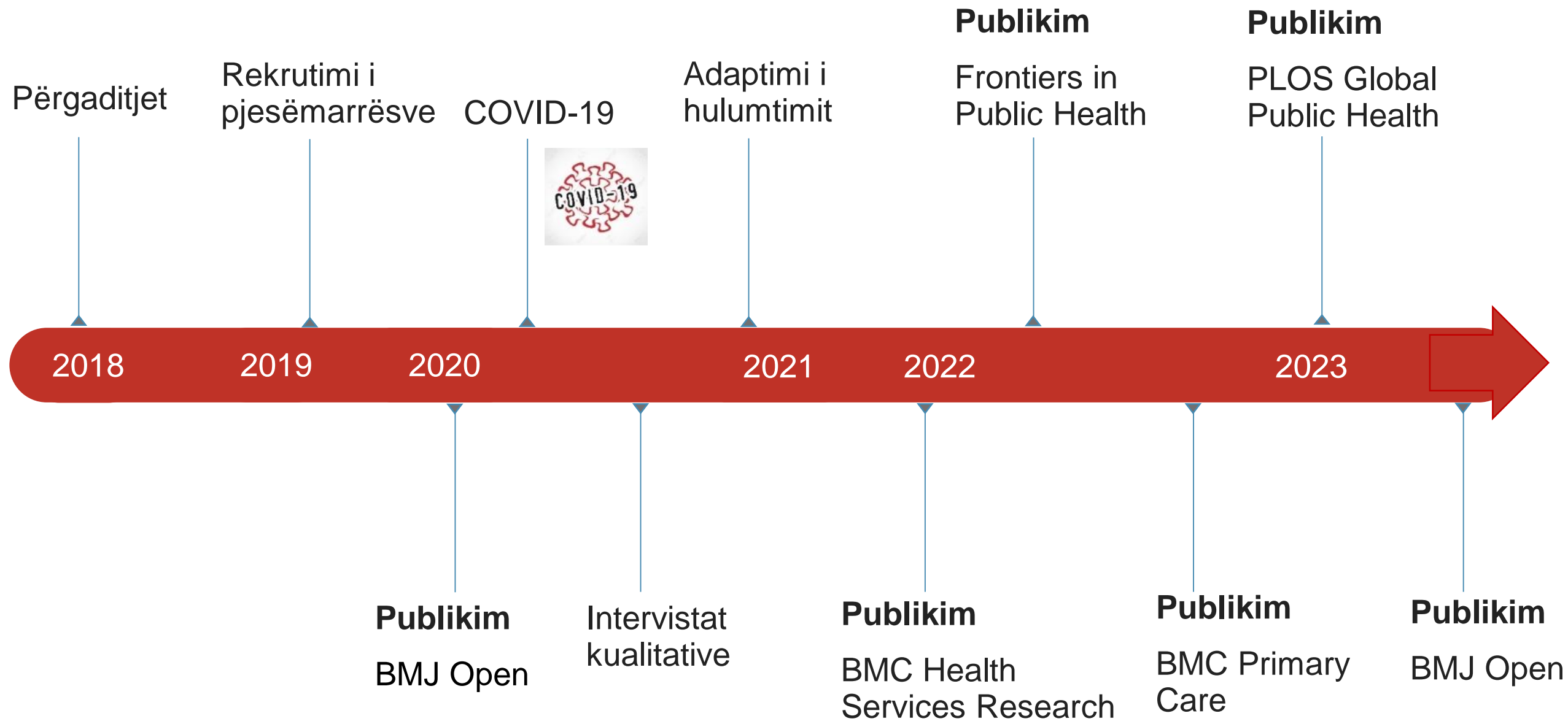
Të identifikohen:

- Barrierat
- Nevojat

} Për ndryshimin e sjelljeve shëndetësore

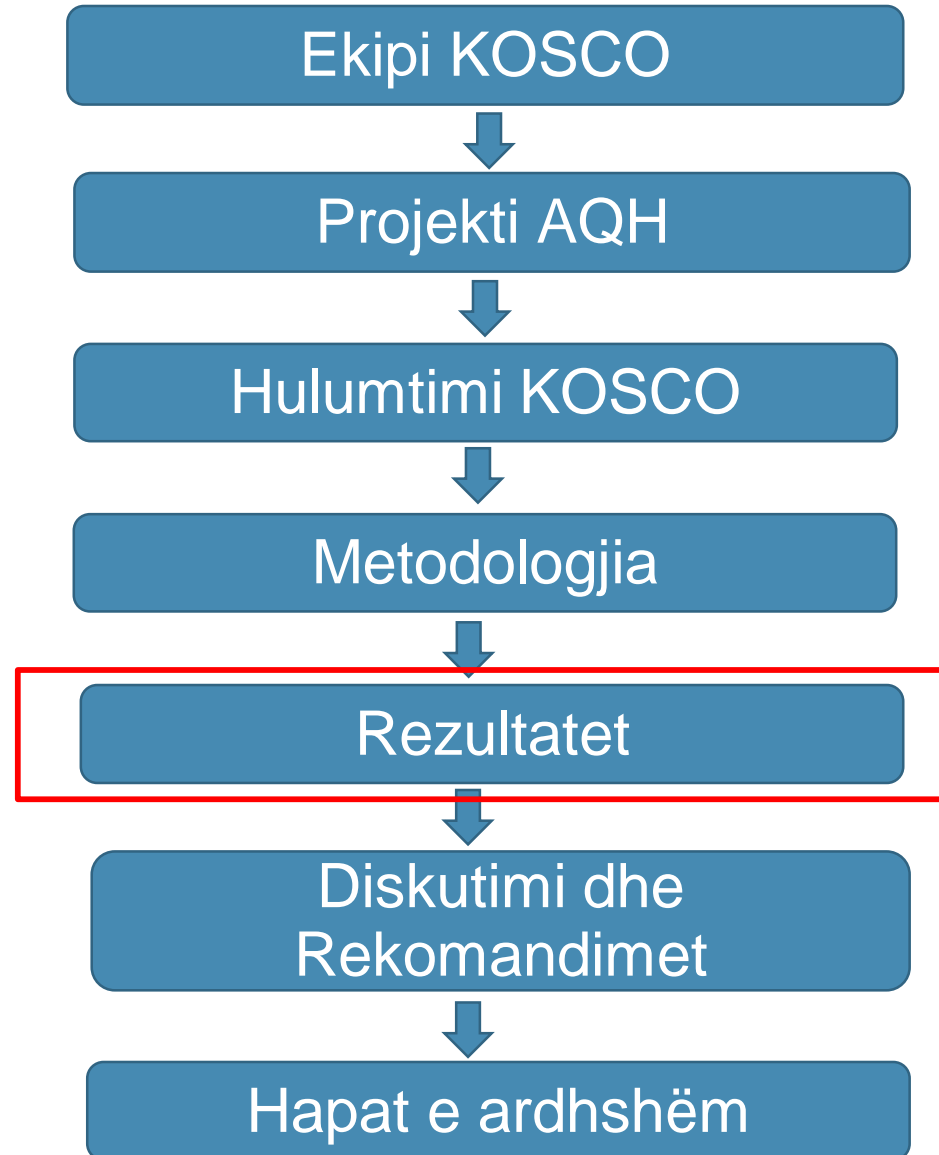
Vlerësimi në **nivel social**

Rrugëtimi i Hulumtimit KOSCO

Përmbajtja

RESEARCH

Open Access

Non-communicable disease prevention in Kosovo: quantitative and qualitative assessment of uptake and barriers of an intervention for healthier lifestyles in primary healthcare

Ariana Bytyci-Katanolli^{1,2}, Sonja Merten^{1,2}, Marek Kwiatkowski^{1,2}, Katrina Obas^{1,2}, Jana Gerold^{2,3}, Manfred Zahorka^{2,3}, Naim Jerliu^{4,5}, Qamile Ramadani⁶, Nicu Fota⁶ and Nicole Probst-Hensch^{1,2*}

Abstract

Background: Smoking, physical inactivity, low fruit and vegetable consumption, and obesity are common in Kosovo. Their prevention is a priority to relieve the health system of from costly non-communicable disease treatments. The Accessible Quality Healthcare project is implementing a primary healthcare intervention that entails nurse-guided motivational counselling to facilitate change in the domains of smoking, diet, alcohol consumption and physical inactivity for at-risk patients. This study quantitatively assesses the uptake of motivational counselling and the distribution of health behaviours and stages of health behaviour change of the participants according to the intervention, as well as qualitatively describes experiences and perceived benefits of motivational counselling.

Methods: Study participants ($n = 907$) were recruited consecutively in 2019 from patients visiting the Main Family Medical Centres in 12 municipalities participating in the Kosovo Non-Communicable Disease Cohort study as part of the Accessible Quality Healthcare project. For the quantitative study, we used baseline and first follow-up data on smoking status, physical inactivity, obesity, fruit and vegetable as well as alcohol consumption, uptake of counselling, and stages for behavioural change. For the qualitative study, in-depth interviews were conducted with a subset of 26 cohort participants who had undergone motivational counselling.

Results: Motivational counselling was obtained by only 22% of the eligible participants in the intervention municipalities. Unhealthy behaviours are high even in persons who underwent counselling (of whom 13% are smokers; 86% physically inactive; 93% with inadequate fruit and vegetable consumption; and 61% are obese); only the rate of smoking was lower in those who obtained counselling. Among smokers, over 80% were still in the pre-contemplation phase of behaviour change. More advanced stages of behaviour change were observed among the highly prevalent group of inactive persons and participants with poor dietary habits, among the 5 intervention municipalities. According to the qualitative study results, the participants who obtained motivational counselling were very satisfied with

*Correspondence: nicole.probst@swisstph.ch

¹ Department of Epidemiology and Public Health, Swiss Tropical and Public Health Institute, Allschwil, Switzerland
Full list of author information is available at the end of the article

1. Të vlerësohet në mënyrë **kuantitative** pjesëmarrja në seancat e këshillimit motivues, si dhe vlerësimi i fazave të ndryshimit të sjelljes shëndetësore
2. Të vlerësohen në mënyrë **kualitative** përvojat dhe perceptimet ndaj këshillimit motivues

- Metodologjia kuantitative (Hulumtimi KOSCO)

- **Vetëm 22%** morën seanca këshillimi motivues në follow-up 1
- **Sjelljet jo të shëndetshme** ishin të larta edhe tek personat që kanë pranuar këshillim motivues:
  - 13% ishin duhanpirës
  - 86% nuk kanë qenë fizikisht aktiv
  - 93% nuk kanë konsumuar mjaftueshëm fruta dhe perime
  - 61% ishin obezë

TOBACCO
USE

ALCOHOL
USE

UNHEALTHY
DIET

PHYSICAL
INACTIVITY

Metodologjia kualitative

- Intervistat “In-depth interviews”
(Qershor – Shtator 2020)
- n=26
- Pjesëmarrësit e hulumtimit KOSCO që kanë pranuar sesione të këshillimit motivues
- 5 Komuna
- Analiza: Metodologjia “Framework”

Përvojat ndërpersonale

Ndjesi e rehatshme

Cilësia e komunikimit

Përfitimet nga sesionet e këshillimit motivues

Pasqyra pozitive për shëndet

Motivim më i lartë

Ndryshim i sjelljeve shëndetësore

Nevojat për ndryshim të sjelljeve shëndetësore

Shërbimet shtesë për lënien e duhanit

Sesione të aktivitetit fizik në grup

Temat

Nën-temat

Effectiveness of behavioral change interventions on physical activity, diet, and body mass index of public primary health care users in Kosovo: the KOSCO cohort

Bytyci-Katanolli A, Obas KA, Ramadani Q, Fota N, Jerliu N, Merten S, Gerold J, Zahorka M, Kwiatkowski M, Probst-Hensch N

Pranuar për publikim në:

BMJ Journals

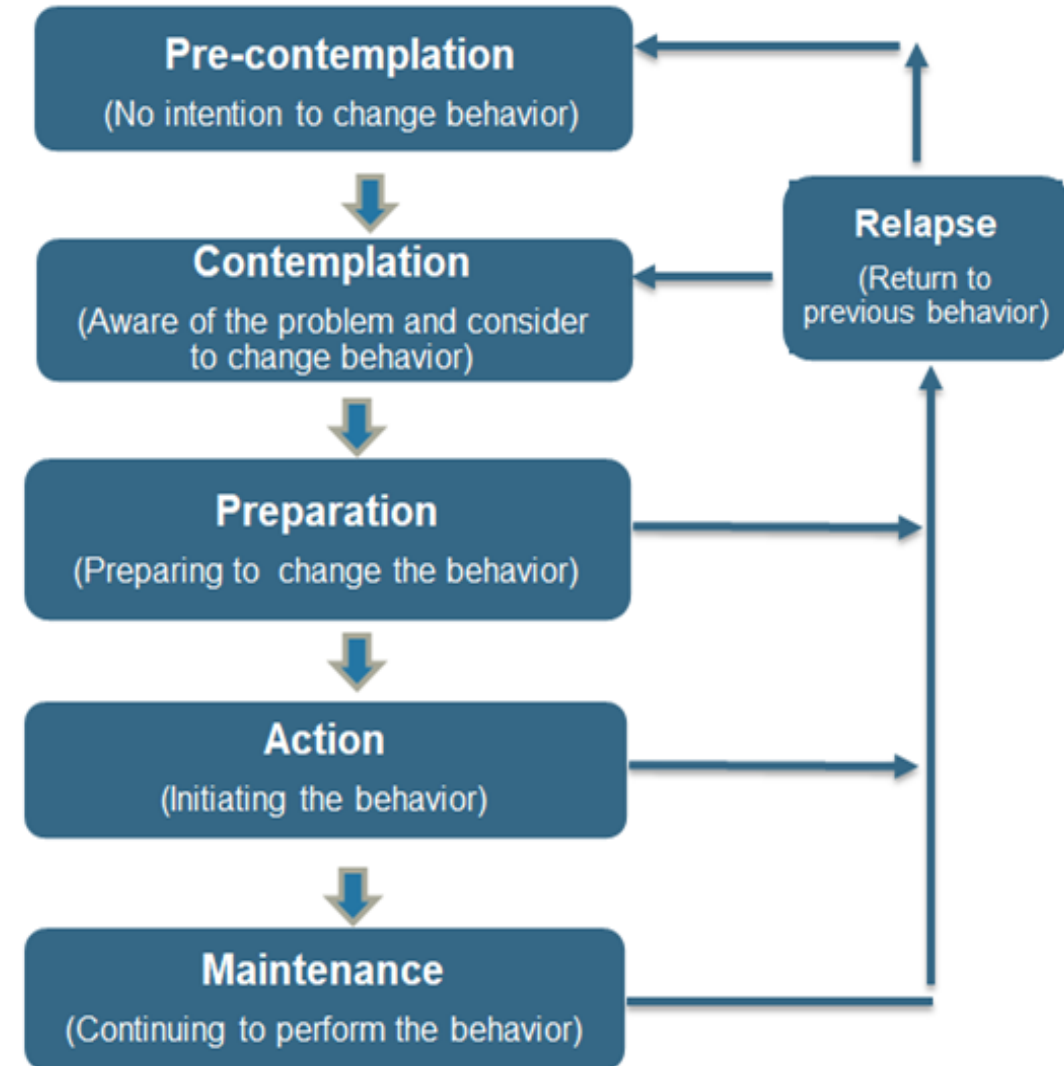
BMJ Open

- Të vlerësohen intervenimet e projektit AQH duke u bazuar në rezultatet e mëposhtme:
  - 1) Aktiviteti fizik dhe ushqyeshmëria
  - 2) Fazat e ndryshimit të sjelljes për aktivitetin fizik dhe ushqyeshmërinë
  - 3) Indeksi i masës trupore (BMI)

“Stages of Change Model”/ Modeli i fazave të ndryshimit

- Vlerësimi i ndryshimit të sjelljeve është bazuar në Modelin e Fazave të ndryshimit/”Stages of Change Model”
- 5 faza të ndryshimit
- Ndryshimi i sjelljes është matur veçmas për:
  - Aktivitet fizik
  - Ushqyeshmëri

Intervenimet e projektit AQH:

- 1) Fushatat ndergjegjësuere
- 2) Sesionet edukative për komunitetin
- 3) Karavanet shëndetësore
- 4) Këshillimi motivues

Matjet subjektive: Të vetë-raportuara

- Vlerësimi i nivelit të motivimit
- Vlerësimi i stilit të jetesës (aktiviteti fizik dhe ushqyeshmëria)

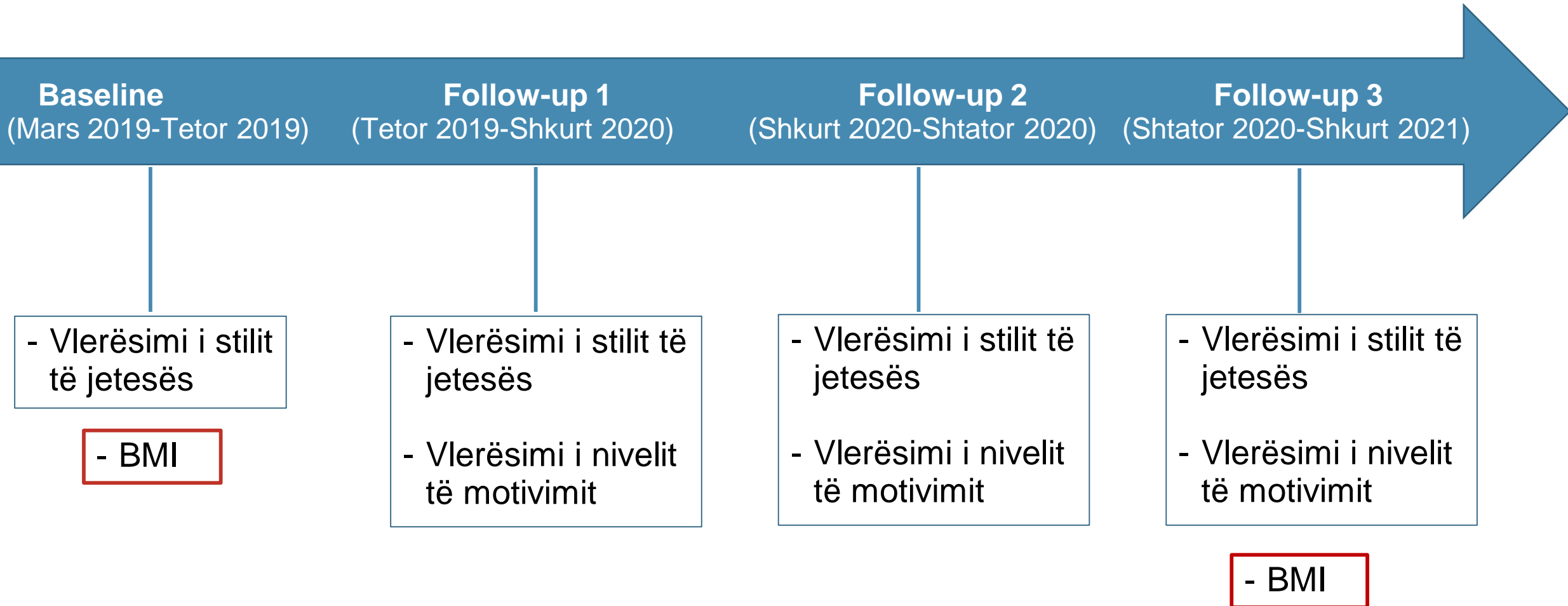

Matja objektive:

- BMI (Indeksi i Masës Trupore)

Vlerësimi longjitudinal

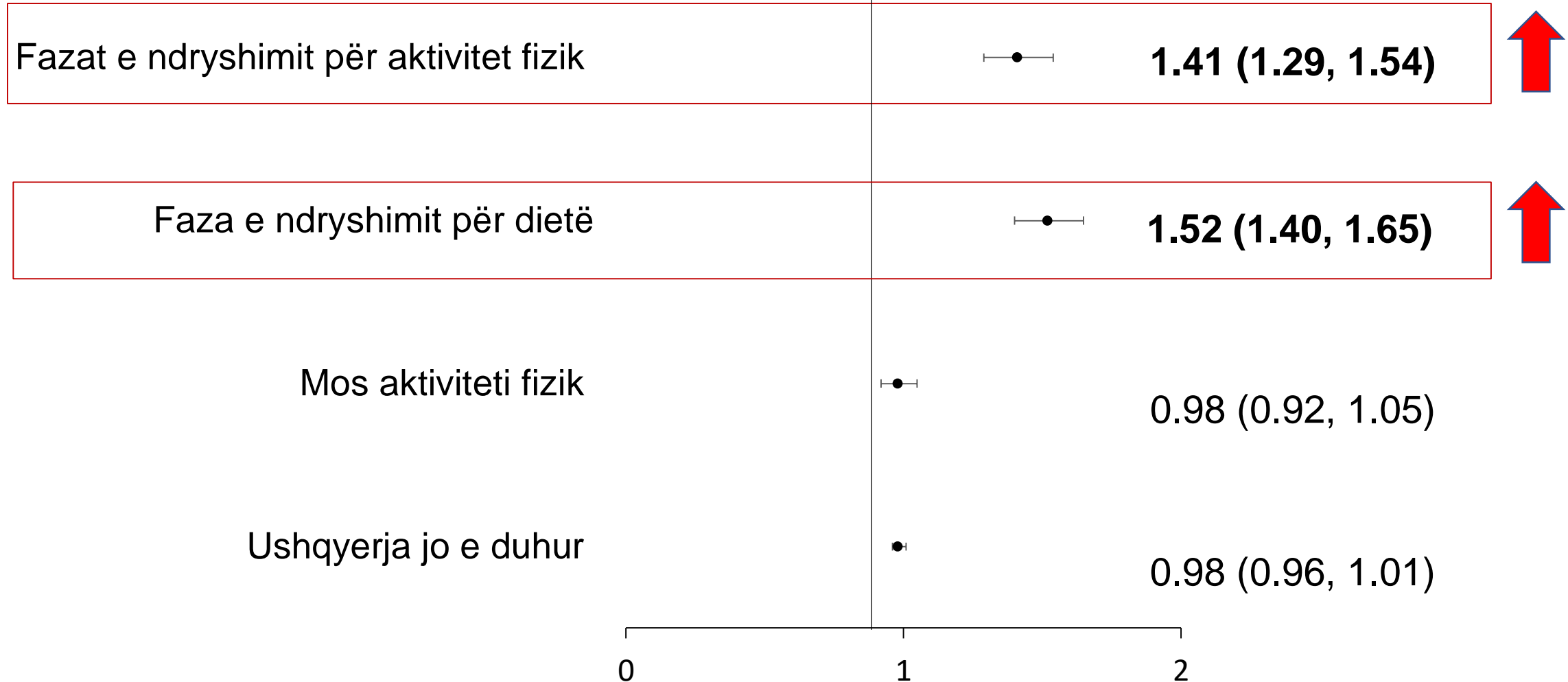
- “Intention to Treat Analysis”

Efekti i intervenimeve të AQH-së

Associations averaged across follow-up waves

RR (95%CI)

Efekti i intervenimeve të AQH-së

Associations at each follow-up

RR (95%CI)

Faza e ndryshimit për aktivitet fizik (në follow-up 3)

2.20 (1.89, 2.58)

Faza e ndryshimit për aktivitet fizik (në follow-up 2)

0.98 (0.88, 1.09)

Faza e ndryshimit për dietë (në follow-up 3)

2.40 (2.07, 2.78)

Faza e ndryshimit për dietë (në follow-up 2)

1.04 (0.97, 1.13)

Mos aktiviteti fizik (në follow-up 3)

0.74 (0.66, 0.84)

Mos aktiviteti fizik (në follow-up 2)

0.82 (0.73, 0.91)

Mos aktiviteti fizik (në follow-up 1)

1.54 (1.35, 1.74)

Ushqyerja jo e duhur (në follow-up 3)

0.90 (0.85, 0.96)

Ushqyerja jo e duhur (në follow-up 2)

1.04 (1.01, 1.08)

Ushqyerja jo e duhur (në follow-up 1)

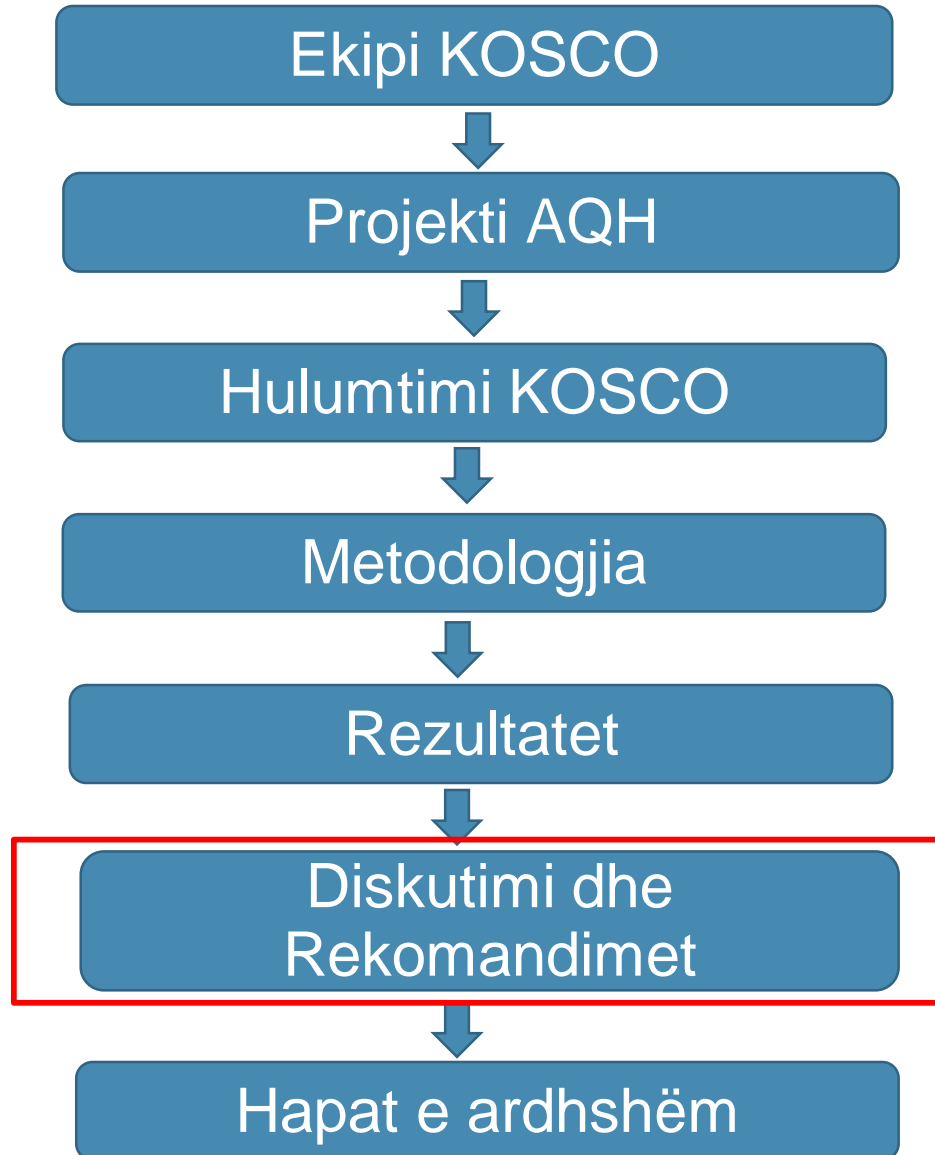
0.99 (0.95, 1.03)

Sa më i gjatë ekspozimi në intervenime, aq më i mirë rezultati

Përmbajtja

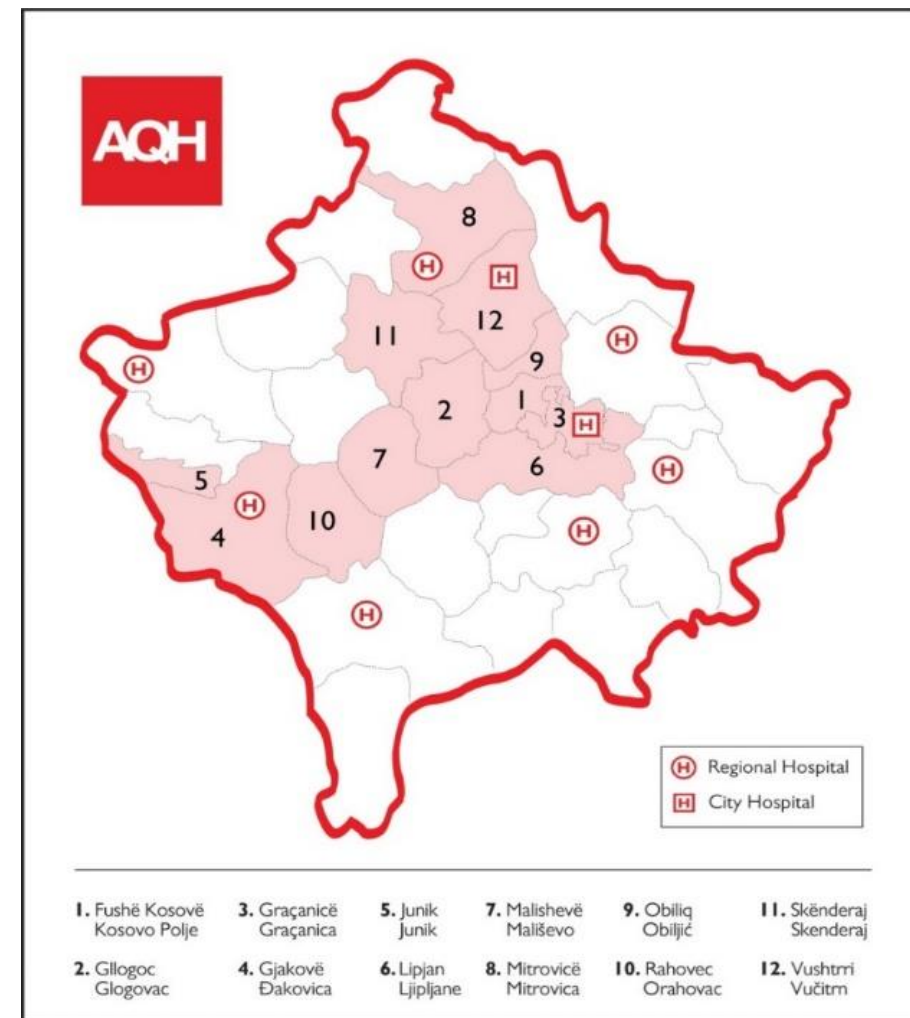

- Pjesëmarrësit e hulumtimit ishin të kënaqur me ofrimin e seancave të këshillimit motivues
  - Por ky intervenim nuk shfrytëzohet mjaftueshëm nga pacientët
- Edhe pse pjesëmarrësit kishin pranuar sesione të këshillimit motivues, janë raportuar disa pengesa për bërjen e aktivitetit fizik si:
  - Ambienti në lagje
  - Probleme me shëndetin
  - Aspektet e mbështetjes sociale

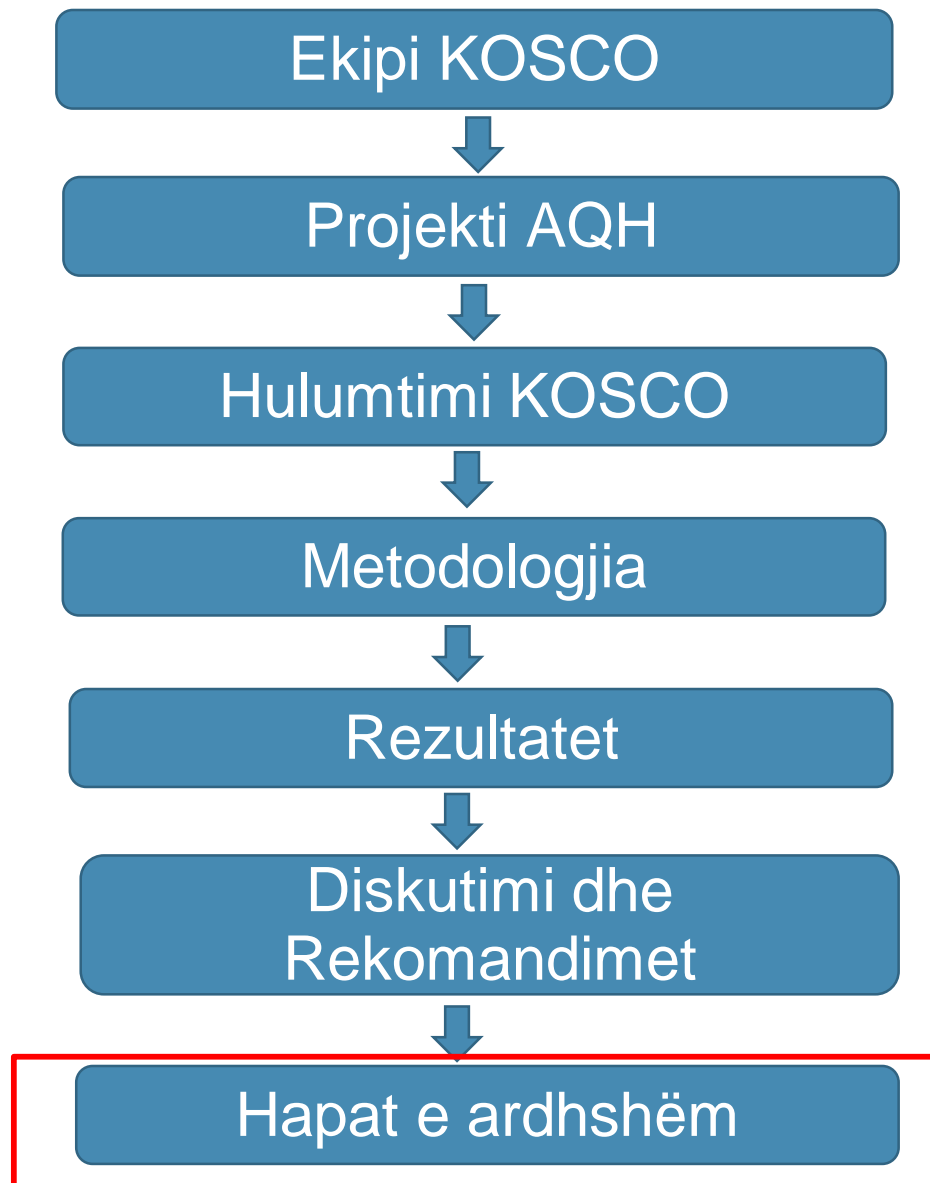
Mangësitë e hulumtimit KOSCO

- Mostra nuk është reprezentative për tërë popullatën e Kosovës dhe moshën e re për shkak se:
  - Janë të përfaqësuara vetëm 12 komuna të Kosovës
  - Janë të përfshirë shfrytëzuesit e KPSH-së
  - Janë të përfshirë personat mbi 40 vjeç

- Përmirësimi i mekanizmit të referimit nga mjeku tek infermierja në këshillimore
- Ofrimi i shërbimeve specifike për lënien e duhanit
- Organizimi i sesioneve shtesë për aktivitet fizik
- Barrierat për aktivitet fizik të adresohen përmes kornizës së OBSH-së 'Shëndeti në të gjitha politikat'/ 'Health in All Policies'

Përmbajtja

Hapat e ardhshëm - Hulumtimi KOSCO

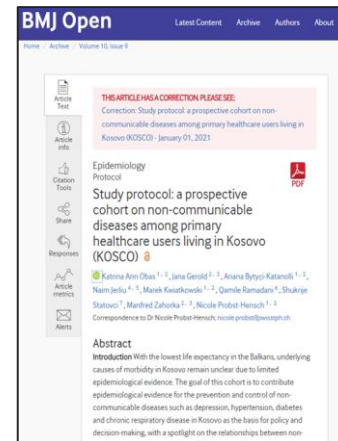

Vazhdimi i mbledhjes së dhënave

Vazhdimi i prezentimit të dhënave te politikëbërësit

Vazhdimi i publikimeve

Ministria e Shëndetësisë

Republika e Kosovës
Republika Kosova-Republic of Kosovo
Qeveria - Vlada - Government
Ministria e Shëndetësisë
Ministarstva Zdravstva
Ministry of Health

Stafi i projektit AQH

Agjencioni Zviceran për Zhvillim dhe Bashkëpunim

Schweizerische Eidgenossenschaft
Confédération suisse
Confederazione Svizzera
Confederaziun svizra

Swiss Agency for Development
and Cooperation SDC

Instituti Kombëtar i Shëndetësisë Publike

Stafi nga 12 QKMF-të

QENDRA KRYESORE E MJEKËSISË FAMILJARE
GLAVNI CENTAR PORODIČNE MEDICINE -MAIN FAMILY HEALTH CENTRE
DR. FATMIR KRASNIQI
FUSHË-KOSOVË • KOSOVO POLJE • FUSHË KOSOVË

Pjesëmarrësit e hulumtimit

Let's get connected – LinkedIn

Ariana Bytyci Katanolli, PhD
PhD in Epidemiology and Public
Health

